

Original Research

Identifying Family Counselors' Attitudes towards the Causes of Extramarital Relationships among Couples in Tehran

Mohammad Hossein Afshari¹ Hamid Reza Yazdani²
Mohammad Hossein Hashemian³

¹Corresponding author: Master in Strategic Management of Culture, Baqir al-Olum University and Master in Positive Psychology (University of Quran and Hadith), Qom, Iran.

mohajerha@yahoo.com

²Assistant Professor of Human Resource Management, Faculty of Management and Accounting, Farabi Campus, University of Tehran, Iran

³Associate Professor, Department of Social Sciences, Baqir al-Olum University, Qom, Iran

Background & Purpose

This study aimed to identify family counselors' attitudes towards the causes of extramarital relationships among couples in Tehran.

According to the studies conducted by the researcher, no research was found that is exactly similar to the subject of the study, but there were studies in this field that were done more than a quantitative method and in field cases other than Tehran. This study is different from other studies in that it identifies the attitudes of family counselors towards the causes of extramarital affairs of couples in Tehran.

Method

Method Q has both data collection method (Q sorting) and data analysis method (Q factor analysis). Having these properties has brought this method closer to qualitative research methods, but the Q method also has a quantitative dimension because it uses statistical methods such as factor analysis and principal component analysis to grouping individuals. This method has both data collection method (Q sorting) and data analysis method (Q factor analysis).

What can be stated about the difference between this method and other conventional methods in the social sciences is that Q methodology, instead of analyzing variables, analyzes individuals; Hence, it resulted in a kind of typology (KhoshgoyanFard, 2007).

Result

Using Q methodology and exploring the participants' perspective and mentality (15 experts in women and family and family counselors), five

different subjective and thinking patterns about extramarital relationships among couples in Tehran were identified. These five mental patterns are:

1. Environmentalists; factors including the difficulty of divorce, marriage schema, giving women a sense of relief, poverty and wealth, and deviant friends.
2. Family-oriented individuals; factors including the family of origins, gender, heterogeneity in spouse selection, social media and networks, and empty nest.
3. Belief-oriented individuals; factors including the age of the betraying partner, permissiveness attitude of society, taking advantage of the possibility of polygamy, failure to meet the spouse's emotional needs, and knowing extramarital affairs as a harmless relationship.
4. Communication-oriented individuals; factors including mixed job environment, type of job, age of the betraying partner, the transition from tradition to modernity, and contaminated society.
5. Psych-oriented individuals; factors including mental disorders, knowing extramarital affairs as a harmless relationship, proving masculinity and a sense of youthfulness, the family of origins, and poverty and wealth.

Discussion and Conclusion

Since the family has a vital role in the emergence of these relationships, it is necessary to formulate appropriate policies for the family. Thus, we will highlight some of these effective policies in reducing extramarital relationships.

1. Implementing the project "Every family, a family psychologist."
2. Implementing pre-marital psychological courses for boys and girls who intend to get married.
3. Increasing media literacy and managing cyberspace and social media by the government and directing it towards family stability.
4. Developing software for teaching marital issues and sexual health for couples based on Islamic-Iranian culture.
5. Producing series and movies related to the harms and consequences of extramarital relationships.
6. "Empty Nest" psychological management: Due to declining population rates, "population aging" will become one of the social issues in the next few decades. According to the research findings, one of the influential factors in the occurrence of extramarital affairs is the house empty of children, which can occur for two reasons: 1) lack of children 2) adult children's leaving home.

However, what is meant by the term "empty nest" is the second case, adult children's leaving home, in which after a period of time from their lives until the children were at home, the poor communication between the couple not very obvious and after the children leave home to get married or study in university, this old wound reappears. Therefore, appropriate policies should be considered for this type of family and their leisure time should be managed; Apart from the fact that the culture of joining the ties of kinship and visiting parents should be revived in Iranian culture. One of

the appropriate policies that can be considered for these families is the possibility of continuing their education.

Ethical Considerations

Compliance with research ethics

The authors are committed to not sending the article to other journals at the same time, assigning the right to publish the article to the journal of "Women and Family Studies", confirming the originality and authenticity of the data and references, following the principles of research ethics (citing used scientific works, etc.).

Funding: The present study was not sponsored by any organization and did not receive any financial support.

Authors' contribution: The responsible author, Hamidreza Yazdani, was in charge of data methodology and analysis, and the third author, Seyed Mohammad Hossein Hashemian, was in charge of formulating and proposing policies.

Conflict of interest: This research does not directly or indirectly conflict with interests.

Acknowledgments: The authors would like to thank all the participants in this study.

References

- Atkins, D.C., Baucom, D.H., Jacobson, N.S. (2001). Understanding infidelity: Correlates in a national random sample. *American Psychological Association*. 15 (4):49-735. DOI: 10.1037//0893-3200.15.4.735 [\[Link\]](#)
- Brand, R. J. C. M., Markey, M.A., Hodges, S.D. (2007). Sex Difference in Self-reported Infidelity and its Correlates. *Journal of Sex Roles*. 57 (1): 101-109. DOI: 10.1007/s11199-007-9221-5 [\[Link\]](#)
- Enayat, H., Hajian, B., (2015), Factors related to trust in non-infidelity of the studied spouse, married men and women in Isfahan. *Quarterly Journal of Applied Sociology*. 26 (60): 69-86. (Text in Persian) [\[Link\]](#)
- Ghafoorian Nourozi, P., Asghari Ibrahim Abad, M., Abdkhodayie, M., Kimiaee, S. (2018). Factors Influencing Extramarital Relationship among Married Females: A Qualitative Study. *Journal of Applied Psychological Research*, 9(3), 55-75. doi: 10.22059/japr.2018.69568 [\[Link\]](#)
- Khoshgiovian Fard, A. (2007). *Q methodology*. Tehran: Publication of the Radio and Television Research Center. (Text in Persian)

شناسایی نگرش مشاوران خانواده نسبت به علل پیدایی روابط فرا زناشویی زوجین شهر تهران

محمدحسین افشاری*^۱ حمیدرضا یزدانی^۲ محمدحسین هاشمیان^۳

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۱/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۴/۲۰

نوع مقاله: پژوهشی اصیل

واژگان کلیدی

الگوهای ذهنی، روش کیو، فرا زناشویی، خیانت زناشویی، خانواده.

چکیده

خانواده، به عنوان یک نهاد ارزشمند به جهت کارکردهای بسیار مهمی که دارد در تمامی فرهنگ‌ها مورد توجه قرار گرفته است. پس لازم است هرآنچه را که به ساختار خانواده آسیب می‌زند به درستی شناخت و در مقام اصلاح آن برآمد. پدیده روابط فرا زناشویی، به عنوان یکی از آسیب‌های خانواده، در چند دهه اخیر پیامدهای ناگواری را برای فرد، خانواده و جامعه به همراه داشته است. افسردگی، از بین رفتن اعتماد همسر، طلاق عاطفی و جدایی از جمله پیامدهای این مسئله است. این پژوهش بر آن است که با بهره‌گیری از روش کیو، به تبیین الگوهای ذهنی مشاوران خانواده نسبت به عوامل پیدایی مسئله روابط فرا زناشویی زوجین شهر تهران بپردازد. از آن روی که این روش، یکی از روش‌های کاربردی در کشف الگوهای ذهنی است از این روش بهره گرفته شده است. در این مطالعه، ۱۵ مشاور خانواده مشارکت داشتند که در نهایت، ۵ الگوی ذهنی (محیط‌گرایان، خانواده‌گرایان، باور گرایان، ارتباط‌گرایان و روان‌گرایان) به عنوان الگوی ذهنی در پیدایی این روابط کشف و تبیین گشته است. برای توصیف این ۵ ذهنیت، از ۳۴ عامل استخراج شده از پژوهش‌های علمی بهره گرفته شده است.

ارجاع به مقاله:

افشاری، محمد حسین؛ یزدانی، حمیدرضا و هاشمیان، محمدحسین. (۱۴۰۱). شناسایی نگرش مشاوران خانواده نسبت به علل پیدایی روابط فرا زناشویی زوجین شهر تهران. مطالعات زن و خانواده، ۱۰(۱)، ۳۶-۶۰. Doi: 10.22051/jwfs.2021.35576.2668

^۱. کارشناس ارشد مدیریت راهبردی فرهنگ دانشگاه باقرالعلوم (علیه السلام) و کارشناس ارشد روانشناسی مثبت گرا (دانشگاه قرآن و حدیث)، قم، ایران (نویسنده مسئول) mohajerha@yahoo.com

^۲. استادیار مدیریت منابع انسانی، دانشکده مدیریت و حسابداری، پردیس فارابی، دانشگاه تهران، ایران.

^۳. دانشیار گروه علوم اجتماعی، دانشگاه باقرالعلوم (علیه السلام)، قم، ایران.

مقدمه

خانواده به عنوان یک نهاد مهم اجتماعی از نگاه دین اسلام و نیز علوم اجتماعی دارای اهمیت بسیاری است. در دین اسلام، خانواده محبوب‌ترین و عزیزترین نهاد بشری در نزد خدای متعال شمرده می‌شود (سالاری فر، ۱۳۹۲: ۵). این اهمیت و ارزش از آن روی است که کارکردهایی که برای خانواده وجود دارد را نمی‌توان بدیلی برای آن یافت. از جمله این کارکردها می‌توان به کارکردهای زیستی - اجتماعی، کارکردهای حمایتی و کارکردهای تربیتی و کنترل اشاره کرد. (بستان، ۱۳۹۳: ۱۰۱-۱۴۲؛ بستان، ۱۳۹۰؛ ابراهیمی پور، بی تا.)

این دست از کارکردها منجر به آن شده است که با وجود تحولات اساسی دیگر نهادها، خانواده در اهداف و کارکردهای خود ثابت بماند و هنوز در جوامع دارای اهمیت بسیاری باشد (سالاری فر، ۱۳۹۲: ۱). از همین روی، هرآنچه که به ساختار خانواده آسیب وارد کند از سوی عقل و دین مورد توبیخ قرار گرفته است. یکی از مسائلی که در چند دهه اخیر شاهد افزایش نرخ آن در ایران و جامعه جهانی هستیم، مسئله ارتباطات خارج از چارچوب عهد ازدواج است که در متون علوم اجتماعی از آن به «روابط فرا زناشویی»^۱ و «خیانت زناشویی»^۲ تعبیر می‌شود.

ارتباط فرا زناشویی در اصطلاح روان‌شناسی، «شامل برقرار کردن ارتباط جنسی یک فرد متأهل عقد دائم با جنس مخالف، خارج از محدوده خانواده است». (کاوه، ۱۳۸۳: ۱۲) در تعریف دیگری آمده است که: «یک راز جنسی، عاشقانه یا درگیری عاطفی که منجر به نقض تعهد رابطه زناشویی است.» (لودودا، هاویگ و جنیس^۳، ۲۰۱۳: ۱۰۶)

خیانت زناشویی را می‌توان یکی از عوامل آسیب‌زا در ساختار و ثبات خانواده دانست (سهرابی و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۳۳) و به گونه‌ای آن را مهم‌ترین تهدید برای ثبات روابط زناشویی و از عمده‌ترین دلایل طلاق در فرهنگ‌های مختلف به شمار آورد (محسن‌زاده و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۲). علت آن است که بیشتر افراد، تک همسری در روابط جنسی و پرهیز از روابط نامشروع را از همسران خود انتظار دارند (حبیبی عسگرآباد و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۶۷) به طوری که در پژوهشی ۹۷ درصد از پاسخگویان بیان داشته‌اند که افراد متأهل نباید در روابط نامشروع شرکت نمایند (سودانی و همکاران، ۱۳۸۷: ۱-۲۰).

به علت آنکه در فرهنگ و جامعه ایرانی، مسئله روابط فرا زناشویی یک امر ناپسند به شمار می‌آید، هنوز هیچ آماری درباره میزان شیوع آن در کشور منتشر نشده است اما می‌توان بر اساس برخی از تحقیقات صورت گرفته، گمانه‌زنی‌هایی در شدت این پدیده یافت. به عنوان مثال، بیشترین آمار قتل‌های خانگی که ۳۰ درصد است، به زانی مرتب است که به دلیل روابط نامشروع و یا سوءظن، توسط همسر خود به قتل رسیده‌اند. از سوی دیگر ۲۲ درصد از قتل‌های خانگی، مربوط به قتل مردانی است

¹. Extramarital Relationship

². Marital Infidelity

³. Loudova, I., Haviger, J., Janis, K.

که توسط همسر خود به قتل رسیده‌اند که در ۴۰ درصد این موارد، همسر به همدستی معشوق خود، این کار را انجام داده است (کاوه، ۱۳۸۷). بر اساس آمار منتشر شده از سوی سازمان بهزیستی در سال ۱۳۸۷، ۳۳ درصد از مردانی که خیانت ایشان در ازدواج به اثبات رسیده است با خشونت، حمله ناگهانی و یا تهدید به قتل از سوی همسران خود مواجه شده‌اند.

با درک درست آسیب‌هایی که این مسئله به همراه دارد، اندیشمندان علوم انسانی بر آن شدند که به بررسی علل این مسئله پرداخته و راهبردهای مقابله‌ای با این مسئله را تدوین کنند. بررسی علل روانی، خانوادگی و اجتماعی این موضوع، مقدمه درمان و تعیین راهبردهایی در این مسئله فزانشوویی است. از همین روی پرسش اصلی این پژوهش این هست که «مهم‌ترین علل پیدایی روابط فزانشوویی زوجین شهر تهران در نگاه مشاوران خانواده چیست؟» و پرسش‌های فرعی آن که ناظر به حوزه خانواده باشد آن است که «مهم‌ترین علل پیدایی روابط فزانشوویی در زوجین شهر تهران چیست؟» و «خط مشی‌های مطلوب در جهت اصلاح این روابط ناظر به بهره‌گیری از ظرفیت‌های خانواده چه هست؟» یکی از روش‌های مناسب جهت کشف عقاید افراد در مورد علل پیدایی یک مسئله و یا نگرش ایشان نسبت به آن، روش تحلیل کیو است. روش شناسی کیو این توان را به پژوهشگر می‌دهد که در گام نخست بتواند عقاید و ادراکات ایشان را شناسایی و طبقه‌بندی کند و در گام دوم، به دسته‌بندی ایشان بر اساس ادراکات ایشان پردازد. از این روی، خواست این پژوهش است که با استفاده از روش تحلیل کیو، نسبت به مسئله پدیده فزانشوویی، الگوهای مختلف تفکر افراد را آشکار کند.

پیشینه پژوهش

لازمه هر پژوهشی آن است که پژوهش‌های پیشین به‌درستی بررسی شود و با اتکا بر یافته‌های آن تحقیقات و تجربیات پیشین، پژوهشی نو صورت بگیرد. باتوجه به بررسی‌های صورت‌گرفته توسط محقق، پژوهشی که عیناً مشابه موضوع پژوهش مذکور باشد یافت نشد اما پژوهش‌هایی در این زمینه صورت‌گرفته بود که بیشتر از روش کمی و در موارد میدانی‌ای به‌غیر از شهر تهران انجام شده بود. این پژوهش از این جهت که به شناسایی نگرش مشاوران خانواده نسبت به علل پیدایی روابط فزانشوویی زوجین شهر تهران می‌پردازد، متمایز از دیگر پژوهش‌ها هست.

فتحی و همکاران (۱۳۹۲): در این مقاله عوامل زمینه‌ساز بی‌وفایی زناشوویی مردان شناسایی و تحلیل شده است. سپس بر آن مبنای راهکارها و پیشنهادهای کاربردی در خصوص پیشگیری و کاهش بی‌وفایی زناشوویی و استحکام نهاد خانواده و نیز کمک به مسئولان فرهنگی و اجتماعی برای برنامه‌ریزی‌های مناسب ارائه است.

عنایت و بهجت حاجیان (۱۳۹۴): در نوشتار عنوان شده پژوهشگران به دنبال شناسایی عوامل مرتبط با میزان اعتماد به عدم خیانت همسر در میان خانواده‌های شهر اصفهان بوده‌اند. پژوهش نشان داد که

متغیرهای زیبایی همسر و رضایت زناشویی دارای رابطه معنادار و مثبت با متغیر وابسته (اعتماد به عدم خیانت) است.

شرف‌الدین و صالحی زاده (۱۳۹۵): این پژوهش باهدف بصیرت زایی و شناخت عمیق مسئله خیانت در قالب مطالعه‌ای کیفی به جستجوی زمینه‌های اجتماعی خیانت در جامعه ایران معاصر پرداخته‌است.

حبیبی عسگرآباد و همکاران (۱۳۹۴): در این پژوهش به بررسی علل خیانت از دیدگاه زنان و مردان مراجعه‌کننده به دادگاه خانواده پرداخته‌است. نتایج پژوهش نشان داد که سه عامل مسائل بین‌فردی، روابط همسران و جامعه، اصلی‌ترین علل خیانت از دیدگاه زنان و مردان هستند درحالی‌که هیچ یافته‌ای مبنی بر تصمیم به جدایی به علت خیانت عاطفی صرف مشاهده نشد.

رضوانی‌زاده و اسلانی (۱۳۹۵): یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که سبک‌های دلبستگی ناایمن، عزت‌نفس آسیب‌دیده و پائین و همچنین خودشیفتگی از عواملی هستند که می‌توانند گرایش افراد به روابط فرا زناشویی را پیش‌بینی نمایند.

همان‌طور که بیان شد نوآوری این پژوهش که در کارهای پژوهشی دیگر یافت نمی‌شود، بهره‌گیری از روش کیو در جهت تبیین الگوهای ذهنی مشاوران خانواده نسبت به عوامل پیدایی مسئله روابط فرا زناشویی زوجین شهر تهران است. با بهره‌گیری از این روش به‌گونه‌ای می‌توان به علل پنهانی‌ای دست‌یافت که از دید بسیاری از جامعه‌شناسان و روان‌شناسان پنهان مانده است. نویسنده در نهایت امر بر اساس الگوهای ذهنی کشف شده به ارائه خط‌مشی‌های مطلوب در جهت اصلاح این پدیده مبادرت ورزیده است. از همین روی، می‌توان این پژوهش را یک پژوهش نوین و کارآمد به حساب آورد.

ادبیات پژوهش

خیانت به گونه‌های مختلفی قابل‌تصور است، خیانت فکری و ذهنی، خیانت با چشم، حس لامسه، گوش، زبان و در نهایت خیانت جنسی از موارد خیانت شمرده می‌شوند که هرکدام می‌توانند آسیب‌های مختلفی را بر روابط همسران و زندگی ایشان وارد کنند. کمپل^۱، سه نوع خیانت زناشویی را این‌گونه بیان می‌کند: نوع اول درگیری عاطفی بدون مقاربت جنسی، نوع دوم داشتن رابطه جنسی بدون درگیری عاطفی و نوع سوم ترکیبی از دو نوع قبلی که شامل رابطه جنسی و عاطفی است که آسیب‌زننده‌ترین نوع به ازدواج است. خیانت زناشویی امری است که در بسیاری از فرهنگ‌ها، زشت و ناپسند شمرده می‌شود و به‌گونه‌ای غیرمنطبق با سرشت آفریده شده در مرد و زن دانسته می‌شود (داودی نژاد، ۱۳۹۱: ۴۱۶).

در بررسی‌های میدانی صورت‌گرفته در مراکز مشاوره و نیز دادگاه‌های خانواده، علت‌های زیر را می‌توان به‌عنوان مهم‌ترین عوامل در خیانت زناشویی زوجین دانست که در سه دسته عوامل فردی، خانوادگی و اجتماعی بیان خواهد شد. این عوامل عبارت‌اند از:

^۱. Campbell

الف) عوامل فردی شامل:

- ۱) فساد اخلاقی همچون نیمفومانیک،^۱ اعتیاد جنسی،^۲ (لاسترمن، ۱۳۹۳: ۴۷) اثبات جذابیت (فیشر^۳، ۲۰۰۷: ۸۹-۱۰۰) و عدم تعهد و وفاداری (یوسفی و همکاران، ۱۳۹۶: ۴۷-۶۴)
  - ۲) اختلالات روانی همچون اختلال شخصیت خودشیفته^۴، اختلال شخصیت ضداجتماعی، اختلالات شخصیت مرزی^۵، سبک دلستگی، عزت نفس پائین و اختلالات دوقطبی^۶ عدم پایبندی مذهبی آنکینز^۷، ۲۰۰۱: ۷۴۹-۷۳۵)
  - ۳) جنسیت (شیردل، ۱۳۸۵: ۱۳۳-۱۴۸)
  - ۴) سن فرد (فتحی و دیگران، ۱۳۹۲: ۱۴۱)
  - ۵) مدت زمان ازدواج (فتحی و دیگران، ۱۳۹۲: ۱۵۱)
  - ۶) انتقام از همسر بی وفا (کاوه، ۱۳۸۷: ۳۵)
  - ۷) بی ضرر دانستن روابط خارج از ازدواج برای روابط زناشویی (فتحی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۴۹)
  - ۸) اثبات مردانگی و احساس جوانی (فتحی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۴۹)
  - ۹) میل به تنوع و هیجان خواهی (شیردل، ۱۳۸۵: ۱۳۳)
- ب) عوامل خانوادگی شامل:
- ۱) عدم تأمین نیازهای عاطفی از سوی همسر (غفوریان نوری و دیگران، ۱۳۹۷: ۶۷؛ مؤمنی جاوید و همکاران، ۱۳۹۲: ۳۵؛ شیردل، ۱۳۳-۱۴۸)
  - ۲) عدم رضایت جنسی (شاه سیاه و همکاران، ۱۳۸۷: ۲۳۳-۲۳۸؛ شیردل، ۱۳۸۵: ۱۳۶)
  - ۳) شخصیت ناسالم همسر همچون بدبینی و سخت گیری همسر (افشاری، ۱۳۹۸: ۳۰؛ عبدالملکی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۲۳)، خشونت همسر (عسگرآباد و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۷۴)، عدم آراستگی و نظافت همسر (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۷۸، ص ۱۱۰)، اعتیاد همسر (عسگرآباد و همکاران: ۱۷۵)
  - ۴) خانواده پدری همچون داشتن اعضای خانواده درگیر در روابط فرا زناشویی (فتحی: ۱۴۹)، سبک تربیتی نایمن (فتحی، ۱۳۹۲: ۱۴۹) نگرش سهل گیرانه در مورد روابط فرا زناشویی در خانواده پدری، ازدواج بدون علاقه، ازدواج زود هنگام، اختلاف سنی زیاد، اختلاف طبقاتی، اختلافات فرهنگی (عبدالملکی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۲۳)
  - ۵) آشیانه خالی^۸ (زهراکار و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۱)

1. Nymphomaniac

2. Sexual addiction

اعتیاد جنسی عبارت است از نیاز وسواس گونه به درگیر شدن در تجارب جنسی. (دان-دیوید لاسترمن، آسیب شناسی وفاداری در زندگی زناشویی،

مترجم: بنفشه فرزین زاد، سعیده زنونزبان و سارا واجب منفرد، سوم، تهران: نشر دانژه، ۱۳۹۳: ۴۷)

3. Fisher

4. Narcissistic personality disorder

5. Borderline Personality Disorder

6. Bipolar disorder

7. Atkins, D.C., Baucom, D.H., Jacobson, N.S.

۸. یکی از مراحل چرخه زندگی است که با رفتن همه فرزندان خانه (ازدواج) اتفاق می افتد.

ج) عوامل اجتماعی روابط فرا زناشویی

از آن روی که انسان موجودی است اجتماعی، می تواند نسبت به محیط خود به گونه ای فعال عمل می کند. این سخن به معنای آن است که می تواند روابط دوسویه ای میان خود و محیط داشته باشد. یعنی هم بر محیط تأثیر گذارد و هم از محیط تأثیر پذیرد. از جمله عوامل اجتماعی می توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ۱) دوستی های قبل از ازدواج (عسگرآباد و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۷۵)
- ۲) فقر و ثروت (عسگرآباد و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۷۴؛ مؤمنی جاوید و همکاران، ۱۳۹۲: ۵۶)
- ۳) جامعه آلوده (عسگرآباد و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۷۴)
- ۴) دوستان منحرف (منصور فتحی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۵۲)
- ۵) رسانه ها و شبکه های اجتماعی مجازی (امیری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۱۷-۱۴۲؛ عجم، ۱۳۹۵: ۱۳۲؛ مکی زاده، ۱۳۹۳: ۱۲۳-۱۴۰؛ افشانی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۵۲)
- ۶) سوء استفاده از امکان تعدد زوجات و ازدواج موقت برای مردان (فتحی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۴۹)
- ۷) نگرش سهل گیرانه و مجاز جامعه درباره بی وفایی مردان (فتحی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۴۹)
- ۸) دشواری طلاق (فتحی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۵۰)
- ۹) فضای شغلی (فتحی، ۱۳۹۲: ۱۵۲؛ عسگرآباد و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۷۴)

لیستی از عوامل پیدایی مسئله فرا زناشویی از طریق پژوهش های پیشین و نیز تحلیل مضمون حاصل از مصاحبه با دیگر مشاوران خانواده به دست آمد که این لیست (جدول شماره ۱) در اختیار ۱۵ نفر از مشاوران و کارشناسان خانواده جهت استخراج الگوهای ذهنی قرار داده شد.

جدول ۱. عوامل پیدایی مسئله فرا زناشویی

۱	فساد اخلاقی
۲	اختلالات روانی
۳	عدم پابندی مذهبی
۴	جنسیت
۵	سن فرد خیانت کرده
۶	مدت زمان ازدواج
۷	انتقام از همسر بی وفا
۸	بی ضرر دانستن روابط
۹	اثبات مردانگی و احساس جوانی
۱۰	میل به تنوع و هیجان خواهی
۱۱	عدم تأمین نیازهای عاطفی از سوی همسر
۱۲	عدم رضایت جنسی
۱۳	شخصیت ناسالم همسر (بدبین، خائن، عدم آراستگی، اعتیاد همسر، عدم تأمین نفقه)
۱۴	خانواده پدری
۱۵	آشپانه خالی
۱۶	دوستی های قبل از ازدواج

فقر و ثروت	۱۷
جامعه آلوده	۱۸
دوستان منحرف	۱۹
رسانه‌ها و شبکه‌های مجازی	۲۰
سوءاستفاده از امکان تعدد زوجات و ازدواج موقت برای مردان	۲۱
نگرش سهل‌گیرانه و مجاز جامعه درباره بی‌وفایی مردان	۲۲
دشواری طلاق	۲۳
فضای شغلی مختلط	۲۴
نوع شغل (مرتبط با جنس مخالف)	۲۵
طلاق عاطفی	۲۶
دادن حس رهایی به زن	۲۷
عدم همسان همسری	۲۸
عدم تناسب در مسائل جنسی	۲۹
طرح‌واره ازدواج (ازدواج مانع روابط نیست)	۳۰
عدم سواد زناشویی	۳۱
عدم درک صحیح از خانواده	۳۲
مرد منفعل (بی‌تفاوت)	۳۳
گذر از سنت به مدرنیته	۳۴

روش‌شناسی پژوهش

روش Q هم دارای شیوه گردآوری داده (مرتب‌سازی کیو) و هم دارای شیوه تحلیل داده‌ها (تحلیل عاملی کیو) است. (شکل شماره ۱) آنچه در تفاوت این روش با دیگر روش‌های مرسوم در علوم اجتماعی می‌توان بیان داشت آن است که روش‌شناسی کیو، به جای آنکه به تحلیل متغیرها بپردازد، افراد را مورد تحلیل قرار می‌دهد؛ از همین روی به‌نوعی سنخ‌شناسی دست می‌یابد. (خوشگویان فرد، ۱۳۸۶: ۱۰).

خاستگاه روش‌شناسی کیو را باید در منظری سازه‌گرا^۱ جستجو کرد این روش‌شناسی با این فرض بنیان گذاشته شد که نه تنها ادراکات ما از دنیا، بلکه دنیای واقعی نیز برای هر یک از ما منحصر به فرد است. حتی این فرض پا را از این نیز فراتر می‌گذارد و ذهنیت^۲ را زیربنای واقعیت^۳ می‌داند (خوشگویان فرد، ۱۳۸۶: ۱۰۴). دو ویژگی خاص باعث شده است که از این روش بهره گرفته شود:

- ۱) کشف ذهنیت‌هایی که تا به حال ممکن است آشکار نشده باشد.
  - ۲) مشارکت‌کننده به طور مستقیم به مرتب‌سازی نمونه کیو اقدام می‌کند و نقش فعال در سنجش دارد (خوشگویان فرد، ۱۳۸۶: ۱۰۶).
- در این پژوهش نیز از جدول ۳۴ عاملی آن بهره گرفته شده است.

---

1. Constructive
2. Subjectivity
3. Reality

شکل ۱- جدول ۳۴ عاملی کیو

یافته‌ها

جهت انجام تحلیل عاملی از ماتریس همبستگی که روشی مرسوم و معمول است، استفاده شد. عامل‌ها به روش واریماکس^۱ که نوعی چرخش متعامد است، چرخش یافتند. اعداد استخراج شده از تحلیل عاملی کیو به روش مؤلفه‌های اصلی هستند.^۲

۱. شاخص KMO و آزمون بارتلت در تحلیل عاملی اکتشافی

پیش از اقدام به استفاده از روش تحلیل عاملی باید از کافی بودن حجم نمونه جهت تحلیل عاملی اکتشافی اطمینان حاصل شود. حجم نمونه عامل تعیین‌کننده‌ای در صحت خوشه‌بندی عناصر با تکنیک تحلیل عاملی اکتشافی است. یکی از روش‌های بررسی کفایت نمونه جهت تحلیل عاملی محاسبه شاخص کفایت نمونه است. شاخص کفایت نمونه توسط کایزر، مایر و اولکین نوآوری شده است و برای همین آن را با نماد KMO^3 نمایش می‌دهند. این شاخص باید بالای ۰/۷ باشد البته بین ۰/۵ تا ۰/۷ نیز با احتیاط قابل قبول است.

شاخص KMO، در این آزمون عدد ۰/۷۲۷ هست که نشان از آن دارد حداقل همبستگی میان این نظرات وجود دارد که بتواند چند گروه عاملی را بسازد.

۲. جدول اشتراکات

در جدول اشتراکات (جدول شماره ۴) اعدادی که پایین‌تر از ۰/۵ باشند به دلیل اشتراک کم با سایر افراد حذف خواهند شد. ولی چون در این تحلیل، تعداد خبرگان پژوهش کم هست از حذف خیره ۴ امتناع می‌کنیم.

جدول ۲. جدول اشتراکات

مقدار اولیه	خروجی	
۱	۰/۸۳۴	مشارکت‌کننده شماره ۱
۱	۰/۵۹۹	مشارکت‌کننده شماره ۲
۱	۰/۵۹۵	مشارکت‌کننده شماره ۳
۱	۰/۴۴۶	مشارکت‌کننده شماره ۴

1. Varimax

۲. به همین دلیل نرم افزار SPSS بجای عامل از عبارت Component استفاده کرده است.

3. Kaiser-Mayer-Olkin

۰/۶۰۴	۱	مشارکت‌کننده شماره ۵
۰/۸۰۸	۱	مشارکت‌کننده شماره ۶
۰/۷۶۵	۱	مشارکت‌کننده شماره ۷
۰/۷۰۲	۱	مشارکت‌کننده شماره ۸
۰/۸۲۱	۱	مشارکت‌کننده شماره ۹
۰/۷۶۰	۱	مشارکت‌کننده شماره ۱۰
۰/۶۸۷	۱	مشارکت‌کننده شماره ۱۱
۰/۷۰۲	۱	مشارکت‌کننده شماره ۱۲
۰/۷۱۲	۱	مشارکت‌کننده شماره ۱۳
۰/۸۱۲	۱	مشارکت‌کننده شماره ۱۴
۰/۷۹۵	۱	مشارکت‌کننده شماره ۱۵

۳. جدول کل واریانس تبیین شده

جدول ۳. جدول کل واریانس تبیین شده

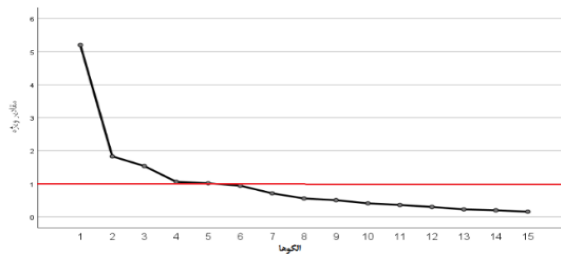
باتوجه به اعداد استخراج شده از تحلیل عاملی کیو به روش مؤلفه‌های اصلی، یکی از افراد از جدول

جمع کل	درصد واریانس	درصد تجمعی
۵/۲	۳۴/۶۶۵	۳۴/۶۶۵
۱/۸۳۱	۱۲/۲۰۴	۴۶/۸۶۹
۱/۵۳۸	۱۰/۵۲۱	۵۷/۱۲۰
۱/۰۵۹	۷/۰۶۲	۶۴/۱۸۲
۱/۰۱۵	۶/۷۶۷	۷۰/۹۴۹
۰/۹۴۲	۶/۲۷۹	۷۷/۲۲۸
۰/۷۱۲	۴/۷۴۴	۸۱/۹۷۱
۰/۵۵۶	۳/۷۰۶	۸۵/۶۷۸
۰/۵۰۵	۳/۳۶۳	۸۹/۰۴۱
۰/۴۰۹	۲/۷۲۴	۹۱/۷۶۵
۰/۳۵۹	۲/۳۹۵	۹۴/۱۶۰
۰/۲۹۹	۱/۹۹۲	۹۶/۱۵۲
۰/۲۲۶	۱/۵۰۴	۹۷/۶۵۶
۰/۱۹۸	۱/۳۱۷	۹۸/۹۷۳
۰/۱۵۴	۱/۰۲۷	۱۰۰/۰۰۰

اشتراکات حذف می‌گردد. در این حالت مقدار کل واریانس تبیین شده در جدول کل واریانس تبیین شده نشان داده شده است. جدول کل واریانس تبیین شده نشان می‌دهد که نرم‌افزار باتوجه به دیدگاه افراد نمونه جمعاً ۵ عامل را (که مقادیر ویژه آن‌ها بالای ۱ هستند) شناسایی و این ۵ عامل در حدود ۷۰/۹۴۹ درصد واریانس را تبیین و پوشش می‌نماید. در جدول بالا بیشترین واریانس تبیین شده مربوط به عامل اول (۱۹/۸۸۷) و

دوم (۱۶/۷۱۷) بوده و بعد از آن‌ها به ترتیب هر یک از عامل‌های سوم، چهارم و پنجم با مقادیر (۱۲/۵۴۵)، (۱۱/۵۲۸) و (۱۰/۲۷۲) در رتبه‌های بعدی قرار دارند. به‌طورکلی در این پژوهش، واریانس ۷۰٪ نشان‌دهنده آن است که این ۵ عامل، ۷۰ درصد از الگوی ذهنی خیرگان را نشان می‌دهد.

۴. نمودار سنگ‌ریزه

شکل ۲- نمودار سنگ‌ریزه

در نمودار سنگ‌ریزه (شکل شماره ۲)، عامل شناسایی شده به‌وسیله افراد نمونه به‌روشنی نشان‌داده شده است. در این نمودار عامل‌های با مقدار ویژه بالای یک (بالای خط قرمز) به‌عنوان عوامل یا الگوهای ذهنی اصلی به‌روشنی شناسایی شده‌اند.

۵. ماتریس چرخش یافته عامل‌ها

به‌طورکلی برای تحقیق حاضر ماتریس چرخش یافته با استفاده از روش واریماکس بکار گرفته شده است که برای تفسیر و شناسایی عامل‌ها به کار می‌رود.

جدول ۴. ماتریس چرخش یافته

	۵	۴	۳	۲	۱	
مشارکت‌کننده شماره ۱	-/۱۵۹	/۱۸۰	/۸۲۶	-/۰۱۲	/۳۰۵	
مشارکت‌کننده شماره ۲	/۲۳۵	/۰۵۵	-/۰۰۸	/۱۷۴	/۷۱۴	
مشارکت‌کننده شماره ۳	/۱۲۰	/۰۵۷	/۱۵۴	/۱۰۷	/۷۳۶	
مشارکت‌کننده شماره ۴	-/۲۳۶	/۱۲۶	/۱۶۳	/۲۵۴	/۵۳۳	
مشارکت‌کننده شماره ۵	-/۰۱۴	/۰۶۵	/۳۱۲	/۶۲۲	/۲۵۴	
مشارکت‌کننده شماره ۶	/۵۳۳	-/۱۲۷	/۳۹۸	/۰۷۳	/۵۸۶	
مشارکت‌کننده شماره ۷	/۰۸۱	/۱۰۵	-/۱۱۳	/۸۵۴	/۰۷۷	
مشارکت‌کننده شماره ۸	-/۳۴۸	-/۱۱۷	/۰۳۴	/۶۸۹	/۳۰۳	
مشارکت‌کننده شماره ۹	/۰۹۹	/۸۵۶	/۱۶۷	-/۱۰۹	/۱۹۶	
مشارکت‌کننده شماره ۱۰	-/۰۱۰	/۶۲۱	/۳۷۸	/۴۸۱	/۰۰۱	
مشارکت‌کننده شماره ۱۱	/۳۳۱	/۱۴۹	/۱۲۸	/۵۵۱	/۴۵۸	
مشارکت‌کننده شماره ۱۲	/۱۹۷	/۵۴۶	/۱۲۱	/۳۹۵	/۴۴۱	
مشارکت‌کننده شماره ۱۳	/۰۰۲	/۳۵۹	-/۰۴۰	/۱۷۲	/۷۴۳	
مشارکت‌کننده شماره ۱۴	/۲۷۲	/۱۹۸	/۸۲۱	/۱۴۴	-/۰۵۹	
مشارکت‌کننده شماره ۱۵	/۸۶۳	/۱۵۰	/۰۲۶	-/۰۴۲	/۱۵۷	

حال باید دید که آیا بارهای عاملی که در جدول فوق به صورت رنگی شده نشان داده شده‌اند معنادار است؟ اگر قدر مطلق بار عاملی از $\frac{1/96}{\sqrt{n}}$ بزرگتر باشد، آنگاه آن بار عاملی با اطمینان ۹۵ درصد معنی دار است؛ گفتنی است که مقدار n برابر با تعداد مطالعه کیو می باشد در این پژوهش تعداد کارت‌های کیو عبارت از ۳۴ کارت بود. در این مطالعه حاصل کسر $\frac{1/96}{\sqrt{34}}$ برابر با ۰/۳۴ است. از آنجایی که بارهای عاملی شناسایی شده برای هر مشارکت‌کننده از مقدار فوق بیشتر است، می توان گفت که بارهای عاملی رنگی شده با اطمینان ۹۵٪ معنی دار هستند.

حال باید دید که کدامیک از مشارکت‌کنندگان باعث ایجاد هر یک از عامل‌ها یا الگوهای ذهنی، شده‌اند. به عبارت دیگر نمایندگان الگوهای ذهنی ۱ تا ۴ کدامیک از مشارکت‌کنندگان هستند؟

برای پاسخ به سؤال فوق از جدول ماتریس چرخش نیافتن استفاده می‌شود. همان‌طور که در این جدول مشخص است مشارکت‌کنندگان دوم، سوم، چهارم، ششم، یازدهم و سیزدهم مشترکاً الگوی ذهنی اول (عامل اول) را شناسایی کرده‌اند. شایان‌ذکر است همان‌طور که بر اساس جدول کل واریانس تبیین شده مشاهده نمودیم این الگوی ذهنی با اختصاص دادن امتیاز (۲۱/۸)، به خود بیشترین مقدار واریانس را توضیح می‌دهد. به همین ترتیب مشارکت‌کنندگان پنجم، هفتم، هشتم، دهم، یازدهم و دوازدهم مشترکاً الگوی ذهنی دوم، مشارکت‌کنندگان اول، ششم، دهم و چهاردهم، مشترکاً الگوی ذهنی سوم، مشارکت‌کنندگان نهم، دهم، دوازدهم و سیزدهم مشترکاً الگوی ذهنی چهارم و مشارکت‌کنندگان ششم و پانزدهم مشترکاً الگوی ذهنی پنجم را شناسایی کرده‌اند.

۶. امتیازهای عاملی

در اینجا به بررسی امتیازهای عاملی می‌پردازیم، برای این منظور اطلاعات داده‌های اولیه وارد شده از جدول کیو و همچنین از جدول بارهای عاملی استفاده می‌کنیم. برای محاسبه امتیازهای عاملی ابتدا وزن عامل‌های معنی‌دار را مورد بررسی قرار داده‌ایم. برای محاسبه وزن عامل‌ها از فرمول $w = \frac{f}{1-f^2}$ استفاده شده است. در این فرمول f همان بار عاملی و w وزن متناظر با آن است. در مرحله بعد هر یک از وزن‌ها ضرب در رتبه‌های اولیه حاصل از نمودار کیو (باتوجه به طیف مورد بررسی) برای هر یک از افراد شده و امتیاز عامل‌ها بدست می‌آید. در این پژوهش تمامی مراحل گفته شده با استفاده از نرم‌افزار SPSS طی شده است تا امتیازهای عاملی بدست آیند.

البته لازم به ذکر است که به منظور راحتی کار، ابتدا رتبه هرکدام از عبارات نمونه کارت‌ها برای هر عامل محاسبه گردید. سپس بر اساس این رتبه‌ها، تعیین گردید که هرکدام از عبارات در کدام ناحیه از طیف نمودار کیو قرار می‌گیرد. باتوجه به امتیازهای عاملی و مرتب‌سازی آن‌ها و اختصاص اعدادی بین ۴- و ۴+ باتوجه به رتبه امتیازهای عاملی محاسبه شده است. در مرحله بعد برای شناسایی عبارات هر یک از عامل‌ها، آرایه‌های عاملی به دست آمده از در طیف نمودار کیو قرار می‌گیرد تا به روشنی مشخص گردد هر عامل دارای چه آرایه‌ای است. در نمودارهایی که در ذیل خواهد آمد، عبارات هر عامل همراه با

طیف یا میزان اهمیت آن‌ها نشان داده می‌شود. در واقع نمودارهای ذیل نقطه اتصال ماتریس چرخش یافته و امتیازهای عاملی است تا بدین طریق میزان اهمیت هر عبارت در هر عامل با توجه به افراد آن عامل شناسایی گردد.

۷. نمایش آرایه‌های عاملی در قالب نمودار کیو

در این قسمت تمام آرایه‌های عاملی استخراج شده در قالب نمودار کیو و به صورت جداول ذیل نشان- داده می‌شوند.

بیشترین موافقت									جدول ۵. آرایه عاملی اول در قالب نمودار کیو									بیشترین مخالفت								
			+۱			۰			-۱			-۲			-۳			-۴								
۲۳	۲۷	۳۱	۲۲	۱۵	۱۲	۷	۲۱	۱۴	۳۰	۱۷	۳۳	۱۸	۵	۱	۱۶	۲۶	۲۵	۱۹	۳	۳۴	۲۸	۸	۱۳	۲۰		
			۳۲			۲۹			۲۴			۱۱														
			۴			۹			۱۰																	
			۲																							

باتوجه به ماتریس چرخش یافته مشارکت‌کنندگان P001، P002، P004، P006، P011، و P012 که در شناسایی عامل یا الگوی ذهنی اول مشترک هستند عوامل ۲۳، ۳۰، ۲۷، ۱۷ و ۱۹ را به‌عنوان مهم‌ترین عوامل شناسایی کرده‌اند. این به این معنا است که این عبارت بیشترین امتیاز را از نظر مشارکت‌کنندگان الگوی ذهنی اول به خود اختصاص داده‌اند. همچنین از نظر آن‌ها عوامل ۱۴، ۲۵، ۲۱، ۲۶ و ۲۰ از کم‌ترین اهمیت برخوردار هستند. به عبارت بهتر این عوامل کم‌ترین امتیاز را به خود اختصاص داده‌اند.

بیشترین موافقت									جدول ۶. آرایه عاملی دوم در قالب نمودار کیو									بیشترین مخالفت								
			+۱			۰			-۱			-۲			-۳			-۴								
۱۴	۲۸	۱۰	۶	۲۵	۲۷	۱۸	۳۰	۳۱	۴	۲۰	۲۳	۲۱	۲۲	۱۳	۱۲	۵	۷	۱۵	۹	۳۲	۳۴	۱۹	۲	۱۱		
			۸			۲۹			۱			۳۳														
			۲۶			۱۶			۳																	
			۲۴																							

باتوجه به ماتریس چرخش یافته مشارکت‌کنندگان P005، P007، P008، P010، P011 و P012 که در شناسایی عامل یا الگوی ذهنی دوم مشترک هستند، عوامل ۱۴، ۴، ۲۸، ۲۰ و ۱۵ را به‌عنوان مهم‌ترین عوامل شناسایی کرده‌اند؛ همچنین از نظر آن‌ها عوامل ۳۱، ۷، ۳۰، ۵ و ۱۱ از کم‌ترین اهمیت برخوردار هستند.

جدول ۷. آرایه عاملی سوم در قالب نمودار کیو

بیشترین مخالفت		جدول ۷. آرایه عاملی سوم در قالب نمودار کیو					بیشترین موافقت		
-۴	-۳	-۲	-۱	۰	+۱	+۲	+۳	+۴	
۲۳	۱۴	۱۶	۱۲	۲۵	۴	۷	۲۱	۵	
۱۷	۲۴	۳۱	۲۶	۱	۱۳	۶	۱۱	۲۲	
	۲۹	۲۸	۱۸	۳	۲۷	۹	۸		
		۱۹	۲	۱۰	۱۵	۳۰			
			۲۰	۳۳	۳۲				
				۳۴					

باتوجه به ماتریس چرخش یافته مشارکت کنندگان P006، P001، P010 و P014 که در شناسایی عامل یا الگوی ذهنی سوم مشترک هستند، عوامل ۵، ۲۲، ۲۱، ۱۱ و ۸ را به عنوان مهم ترین عوامل شناسایی کرده اند؛ همچنین از نظر آن ها عوامل ۲۳، ۱۷، ۱۴، ۲۴ و ۲۹ از کم ترین اهمیت برخوردار هستند.

جدول ۸. آرایه عاملی چهارم در قالب نمودار کیو

بیشترین مخالفت		جدول ۸. آرایه عاملی چهارم در قالب نمودار کیو					بیشترین موافقت		
-۴	-۳	-۲	-۱	۰	+۱	+۲	+۳	+۴	
۸	۱۳	۲۱	۲۶	۲۷	۱۴	۱۶	۵	۲۴	
۲۸	۱۷	۲	۱۱	۹	۳۳	۱۹	۳۴	۲۵	
	۳	۲۲	۱۰	۷	۴	۶	۱۸		
		۲۳	۱۲	۳۱	۱۵	۱			
			۳۰	۲۰	۳۲				
				۲۹					

باتوجه به ماتریس چرخش یافته مشارکت کنندگان P010، P009، P012 و P013 که در شناسایی عامل یا الگوی ذهنی چهارم مشترک هستند، عوامل ۵، ۲۵، ۲۴، ۳۴ و ۱۸ را به عنوان مهم ترین عوامل شناسایی کرده اند؛ همچنین از نظر آن ها عوامل ۸، ۲۸، ۱۳، ۱۷ و ۳ از کم ترین اهمیت برخوردار هستند.

جدول ۱۰. آرایه عاملی پنجم در قالب نمودار کیو

بیشترین مخالفت		جدول ۱۰. آرایه عاملی پنجم در قالب نمودار کیو					بیشترین موافقت		
-۴	-۳	-۲	-۱	۰	+۱	+۲	+۳	+۴	
۱۱	۱۳	۱۵	۲۸	۶	۲۴	۱۲	۹	۲	
۱۶	۲۳	۳۰	۳۱	۳	۵	۴	۱۴	۸	
	۱۰	۲۶	۷	۱	۳۳	۱۸	۱۷		
		۲۰	۲۵	۲۲	۱۹	۲۱			
			۲۹	۳۴	۲۷				
				۳۲					

باتوجه به ماتریس چرخش یافته مشارکت کنندگان P015 و P006 که در شناسایی عامل یا الگوی ذهنی پنجم مشترک هستند، عوامل ۲، ۸، ۹، ۱۴ و ۱۷ را به عنوان مهم ترین عوامل شناسایی کرده اند؛ همچنین از نظر آن ها عوامل ۱۱، ۱۶، ۱۳، ۲۳ و ۱۰ از کم ترین اهمیت برخوردار هستند.

جمع‌بندی یافته‌های پژوهش (تحلیل الگوهای ذهنی)

به کمک روش‌شناسی کیو و با بررسی دیدگاه‌ها و ذهنیت مشارکت‌کنندگان تحقیق (۱۵ نفر از خبرگان در عرصه زن و خانواده و نیز مشاوران خانواده)، ۵ الگوی ذهنی و تفکر متفاوت درباره پدیده روابط زناشویی در زوجین شهر تهران، شناسایی گردید.

الگوی ذهنی ۱: محیط‌گرایان

بر اساس ذهنیت و دیدگاه مشارکت‌کنندگان این الگوی ذهنی، عوامل دارای اهمیت بیشتر و کمتر در پیدایی مسئله روابط فرا زناشویی در زوجین شهر تهران این‌گونه بیان شده است: دشواری طلاق، طرح‌واره ازدواج، دادن حس‌رهایی به زن، فقر و ثروت و در نهایت دوستان منحرف. براساس این الگو، می‌توان نقش محیط را در این الگوی ذهنی دارای اهمیت بیشتر دانست. از آن‌سوی که در جامعه‌ای طلاق، یک امر قبیح و ناپسند پنداشته می‌شود، شخص نمی‌تواند به‌راحتی برای جداشدن از همسر خود اقدامی برای طلاق بکند از همین روی تن به این نوع از روابط می‌دهد. طرح‌واره‌های انسان نیز امری است که توسط جامعه شکل می‌گیرد و در ذهن شخص ماندگار می‌شود. دادن حس‌رهایی به زن، فقر و ثروت و نیز دوستان منحرف به‌گونه‌ای دارای رنگ اجتماعی شدید هستند که جزو دسته‌های عوامل اجتماعی برشمرده می‌شود.

الگوی ذهنی ۲: خانواده‌گرایان

بر اساس ذهنیت و دیدگاه مشارکت‌کنندگان این الگوی ذهنی، عوامل دارای اهمیت بیشتر و کمتر در پیدایی مسئله روابط فرا زناشویی در زوجین شهر تهران این‌گونه بیان شده است: خانواده‌پدیری، جنسیت، عدم همسان‌همسری، رسانه‌ها و شبکه‌های مجازی و آشیانه خالی. بر اساس این الگو، می‌توان نقش خانواده را در این الگوی ذهنی دارای اهمیت بیشتر دانست. خانواده‌پدیری، مکانی است که انسان نخستین تجربیات از زندگی را در آن کسب می‌کند، از همین روی این دست از تجربیات می‌تواند در شکل‌دهی به رفتارهای آینده فرد، نقش مؤثری داشته باشد. در مورد عامل جنسیت، یکی از عوامل شکل‌دهی به هویت جنسی و جنسیتی انسان، خانواده است. از همین روی آن چه در هویت مردانه و زنانه از سوی خانواده به فرد القا می‌شود می‌تواند در رفتارهای بهنجار و نابهنجار شخص مؤثر واقع شود. عدم همسان‌همسری و آشیانه خالی نیز از جمله عواملی است که در دسته عوامل خانوادگی قرار می‌گیرند.

الگوی ذهنی ۳: باورگرایان

بر اساس ذهنیت و دیدگاه مشارکت‌کنندگان این الگوی ذهنی، عوامل دارای اهمیت بیشتر و کمتر در پیدایی مسئله روابط فرا زناشویی در زوجین شهر تهران این‌گونه بیان شده است: سن فرد خیانت‌کننده، نگرش سهل‌گیرانه و معجز جامعه، سوءاستفاده از امکان تعدد زوجات، عدم تأمین نیازهای عاطفی از

سوی همسر و بی‌ضرر دانستن روابط. براساس این الگو، می‌توان نقش نگرش و باور را در پیدایی این مسئله دارای اهمیت بسیار دانست. فرد در سنینی ممکن است این باور را داشته‌است که هنوز از نشاط جوانی خود بهره نگرفته است و یا باگذشت از عمر خود هنوز برخی از لذت‌ها، لازمه زندگی بانشاط خود است. از همین روی به این روابط تن می‌دهد.

نگرش سهل‌گیرانه فرد و نیز جامعه، سوءاستفاده از امکان تعدد زوجات، باور به اینکه نیازهای عاطفی‌اش از سوی همسر تأمین نشده است و در نهایت بی‌ضرر دانستن این نوع از روابط در زندگی فردی و خانوادگی فرد می‌تواند از جمله عواملی دانست که در آن نگرش و باورهای فرد دارای اهمیت بیشتر است.

الگوی ذهنی ۴: ارتباط‌گرایان

بر اساس ذهنیت و دیدگاه مشارکت‌کنندگان این الگوی ذهنی، عوامل دارای اهمیت بیشتر و کمتر در پیدایی مسئله روابط فرازنشویی در زوجین شهر تهران این‌گونه بیان شده است: فضای شغلی مختلط، نوع شغل، سن فرد خیانت‌کننده، گذر از سنت به مدرنیته و جامعه آلوده. بر اساس این الگو، می‌توان نقش ارتباط را در پیدایی این مسئله دارای اهمیت بسیار دانست. فضای شغلی، نوع شغل و جامعه آلوده ارتباط مستقیمی با روابط یک شخص در بستر جامعه دارد. در برخی از سنین، ارتباطات انسان گسترده‌تر می‌شود و انسان خواهان ارتباط بیشتری با افراد هست و همین مورد می‌تواند به‌گونه‌ای در ذیل عوامل ارتباطی دانسته شود. در گذر از سنت به مدرنیته نیز آنچه بیشتر خود را نمایان ساخته است، افزایش کمیت و کیفیت ارتباط میان انسان‌هاست.

الگوی ذهنی ۵: روان‌گرایان

بر اساس، ذهنیت و دیدگاه مشارکت‌کنندگان این الگوی ذهنی، عوامل دارای اهمیت بیشتر و کمتر در پیدایی مسئله روابط فرازنشویی در زوجین شهر تهران این‌گونه بیان شده است: اختلالات روانی، بی‌ضرر دانستن روابط، اثبات مردانگی و احساس جوانی، خانواده پدری و فقر و ثروت. بر اساس این الگو، می‌توان نقش روان و شخصیت نابهنجار فرد را در پیدایی این مسئله دارای اهمیت بسیار دانست. اختلالات روانی، بی‌ضرر دانستن روابط (در افراد مبتلا به شخصیت ضداجتماعی)، اثبات مردانگی و احساس جوانی (افراد مبتلا به اختلالات شخصیتی همچون ضداجتماعی، خودشیفتگی و نمایشی)، خانواده پدری به‌عنوان یکی از عوامل شکل‌دهنده به روان افراد و نیز خانواده به‌عنوان یکی از عوامل مؤثر بر پیدایی اختلالات روانی می‌تواند عواملی باشد که بر اساس اندیشه خبرگان این الگوی ذهنی، شکل‌دهنده این پدیده در زوجین شهر تهران هستند. فقر نیز می‌تواند زمینه‌ساز پیدایی عقده حقارت شود و فرد را وارد این نوع از روابط کند.

بحث و نتیجه‌گیری

به کمک روش‌شناسی کیو و با بررسی دیدگاه‌ها و ذهنیت مشارکت‌کنندگان تحقیق (۱۵ نفر از خبرگان در عرصه زن و خانواده و نیز مشاوران خانواده)، ۵ الگوی ذهنی و تفکر متفاوت درباره پدیده روابط زناشویی در زوجین شهر تهران، شناسایی شد. این ۵ الگوی ذهنی عبارت‌اند از:

۱. محیط‌گرایان؛ شامل عوامل: دشواری طلاق، طرح‌واره ازدواج، دادن حس‌رهایی به زن، فقر و ثروت و دوستان منحرف.

۲. خانواده‌گرایان؛ شامل عوامل: خانواده‌پدیری، جنسیت، عدم همسان‌همسری، رسانه‌های و شبکه‌های مجازی و آشیانه خالی.

۳. باورگرایان؛ شامل عوامل: سن فرد خیانت‌کننده، نگرش سهل‌گیرانه و مجاز جامعه، سوءاستفاده از امکان تعدد زوجات، عدم تأمین نیازهای عاطفی همسر و بی‌ضرر دانستن روابط.

۴. ارتباط‌گرایان؛ شامل عوامل: فضای شغلی مختلط، نوع شغل، سن فرد خیانت‌کننده، گذر از سنت به مدرنیته و جامعه آلوده.

۵. روان‌گرایان؛ شامل عوامل: اختلالات روانی، بی‌ضرر دانستن روابط، اثبات مردانگی و احساس جوانی، خانواده‌پدیری و فقر و ثروت.

از آن روی که خانواده نقش مهمی در پیدایی این روابط دارد، لازم است خط‌مشی‌های مطلوبی را ناظر به خانواده تدوین کرد. به همین دلیل به برخی از این خط‌مشی‌های مؤثر در کاهش پیدایی روابط زناشویی اشاره خواهیم کرد:

۱. اجرای طرح «هر خانواده، یک روان‌شناس خانواده»

به همان اندازه که جسم افراد یک خانواده مهم است، روان ایشان نیز باید مورد توجه قرار بگیرد. این سیاست در دیگر عوامل خانوادگی و روان افراد نیز می‌تواند تکرار شود. روان‌شناس خانواده به‌عنوان فردی آگاه نسبت به یک خانواده، با آگاهی کامل از روابط افراد خانواده می‌تواند تعارضات ایشان را به‌درستی بشناسد و با آگاهی‌های چندساله‌ای که نسبت به یک خانواده به‌دست می‌آورد، می‌تواند تعارضات و ارتباطات ایشان را تصحیح نماید و اگر این ارتباطات قابل تصحیح نباشد، در امر طلاق و جدایی این زوج تسهیل نماید و از آسیب‌های ظاهری و پنهانی این جدایی بکاهد.

۲. اجرای دوره‌های روان‌شناختی پیش از ازدواج

یکی از سیاست‌های مهم در امر ازدواج می‌تواند الزامی کردن امر «مشاوره پیش از ازدواج» باشد که با اجرای این طرح و با به‌کارگیری تست‌های روان‌شناختی و نیز مصاحبه‌های بالینی‌ای که صورت می‌گیرد، می‌توان طرح‌واره‌های فرد در مورد ازدواج را تشخیص داده و در جلسات مشاوره فردی و نیز کارگاه‌های روان‌شناختی، اقدام به درمان این موارد کرد.

۳. افزایش سواد رسانه

یکی از آسیب‌های دنیای جدید، ورود فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی به بستر خانواده و تأثیرگذاری آن بر کمیّت و کیفیت اعضای خانواده است. از همین روی لازم است در این حوزه خط‌مشی‌های مناسبی در نظر گرفته شود. از جمله این خط‌مشی‌ها می‌تواند افزایش آگاهی زوجین نسبت به فضای مجازی و نیز مدیریت حضور در شبکه‌های اجتماعی باشد. این امر می‌تواند با برگزاری دوره‌های آموزش «سواد رسانه» صورت گیرد.

یکی از معضلات فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی، فقدان نرم‌افزارهای ایرانی در این فضا است و با بودن برخی از این موارد به خاطر ضعف‌های اساسی که در آنها وجود دارد، کمتر مورد استقبال قرار می‌گیرد. در گام نخست لازم است که این نوع از نرم‌افزارها ساخته شده و در بستر آن‌ها کانال‌های تراز خانواده ایرانی - اسلامی در جهت اطلاع‌رسانی درست و پوشش اوقات فراغت جامعه فعال و معرفی گردد. در کنار آن نیز لازم است سایت‌های مناسب برای آموزش مسائل زناشویی با رعایت چارچوب‌های شرعی و منطبق با فرهنگ ایرانی - اسلامی راه‌اندازی شود.

۴. تولید سریال و فیلم‌های مرتبط با پدیده روابط فرا زناشویی

یکی دیگر از مسائلی که باید بدان توجه داشت، سریال‌ها و فیلم‌هایی است که به‌گونه‌ای به ترویج این نوع از روابط اقدام می‌کنند. یکی از راه‌های مقابله با این موضوع، تولید فیلم‌ها و سریال‌هایی است که به‌گونه‌ای به نقد این نوع از روابط و تبیین پیامدهای آن می‌پردازد. شاید یکی از بسترهای مناسب آن سریال‌ها و فیلم‌های شبکه‌های خانگی است.

به طور خاص، این روزها نقش سریال‌های شبکه نمایش خانگی در سبب مصرف کالاهای فرهنگی خانواده پررنگ‌تر از قبل شده است. دسترسی آسان به برنامه‌های ویدئویی و پلتفرم‌های جدید و حذف لوح‌های فشرده نیز از جمله دلایل دیگر استقبال از این سریال‌ها شده است. به‌ویژه که ستاره‌های سینما هم‌پایشان به شبکه نمایش خانگی باز شد و بسیاری از کارگردان‌هایی که در این حوزه فعالیت می‌کنند، با استفاده از این چهره‌ها راه فروش آثار خود را هموار کردند.

۵. مدیریت روانی «آشیانه خالی»

به علت کاهش نرخ جمعیت، در چند دهه آینده جامعه ایرانی، مسئله «پیری جمعیت» یکی از مسائل اجتماعی خواهد شد. براساس یافته‌های پژوهش، یکی از عوامل مؤثر در پیدایی روابط فرا زناشویی، خانه خالی از فرزندان است که این امر می‌تواند به دو علت (۱) عدم فرزندآوری (۲) ازدواج فرزندان پدید آید، اما آنچه که مبین اصطلاح «آشیانه خالی» است، مورد دوم یعنی ازدواج فرزندان است که زن و مرد پس از گذشت زمانی از زندگی‌شان تا مادامی که فرزندان در خانه حضور داشتند، عدم ارتباط صحیح میان زن و شوهر به چشم نیاید و پس از آنکه فرزندان به علت ازدواج یا تحصیل خانه را ترک می‌کنند، این زخم کهنه سرباز می‌کند. از همین روی، باید خط‌مشی‌های مناسبی برای این نوع از خانواده‌ها در نظر گرفت و به‌گونه‌ای اوقات فراغت ایشان را مدیریت کرد؛ جدای از آنکه باید فرهنگ صلح‌رحم و نیز دیدار

از والدین را در فرهنگ ایرانی زنده کرد. یکی از خط‌مشی‌های مناسبی که می‌توان برای این خانواده‌ها در نظر گرفت، امکان ادامه تحصیل این افراد است.

پیشنهاد نویسنده آن است که پژوهش‌های دیگری به همین روش در موضوع علل پیدایی روابط فرا زناشویی در شهرهای دیگر صورت بگیرد. تا بر اساس آن‌ها بتوان خط‌مشی‌های مطلوب آن را ارائه کرد. پژوهش‌های دیگر نیز می‌تواند به بررسی امکان‌سنجی و اثربخشی این خط‌مشی‌ها اقدام کند.

ملاحظات اخلاقی

رعایت اخلاق پژوهش: مقاله مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت راهبردی فرهنگ دانشگاه باقرالعلوم (علیه‌السلام) (سال دفاع ۱۳۹۹) است.

حمایت مالی: مطالعه حاضر تحت هیچ‌گونه حمایت مالی هیچ سازمان و نهادی نبوده است.

سهم نویسندگان: نویسنده مسئول، حمیدرضا یزدانی در بخش روش‌شناسی و تحلیل داده‌ها و نویسنده سوم، سید محمدحسین هاشمیان، بخش تدوین و پیشنهادهای حوزه سیاست‌گذاری را بر عهده داشتند.

تضاد منافع: این پژوهش به طور مستقیم یا غیرمستقیم با منافع تعارض ندارد.

تشکر و قدردانی: از تمام مشارکت‌کنندگان در پژوهش قدردانی می‌شود.

منابع فارسی

ابراهیمی پور، قاسم. (۱۳۹۶). شاخص‌های خانواده مطلوب از دیدگاه اسلام. قم: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).

افشاری، محمدحسین. (۱۳۹۸). با افراد مبتلا به اختلال شخصیت ازدواج نکنید. قم: نشر ماندگار.

افشانی، سیدعلیرضا و همکاران. (۱۳۹۶). نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در روابط فرا زناشویی (با تاکید بر شبکه‌های مجازی تلفن همراه). فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات امنیت اجتماعی. ۸ (۵۰): ۱۳۵-۱۵۸. [لینک]

امیری، عبدالرضا؛ نوری مرادآبادی، یونس؛ بساطیان، سیدمحمد. (۱۳۹۰). بررسی رابطه استفاده از شبکه‌های ماهواره‌ای و گرایش بهره‌برداران به آسیب‌های اجتماعی در بین جوانان شهر کرج. فصلنامه نظم و امنیت اجتماعی. ۴ (۴): ۱۱۷-

۱۴۲. [لینک]

بستان، حسین. (۱۳۹۰). خانواده در اسلام. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

بستان، حسین. (۱۳۹۳). جامعه‌شناسی خانواده با نگاهی به منابع اسلامی. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

حبیبی عسگرآباد، مجتبی؛ حاجی حیدری، زهرا. (۱۳۹۴). علل خیانت زناشویی از دیدگاه زوجین مراجعه‌کننده به دادگاه خانواده (یک مطالعه کیفی). فصلنامه خانواده‌پژوهی. ۱۱ (۴۱): ۱۶۵-۱۸۶. [لینک]

خوشگویان فرد، علیرضا. (۱۳۸۶). روش‌شناسی کیو. تهران: نشر مرکز تحقیقات صداوسیما.

داودی نژاد، مسلم. (۱۳۹۱). رازهای تسخیر قلب همسر. قم: مهر دلدار.

رضوانی زاده، اکرم؛ اسلانی کتولی، انیسه. (۱۳۹۵). پیش‌بینی روابط فرا زناشویی از روی سبک‌های دلبستگی، عزت نفس و میزان خودشیفتگی در بین دانشجویان متأهل. نشریه پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری. ۱ (۲): ۳۶-۴۵. [لینک]

زهراکار، کیانوش؛ جعفری، فروغ. (۱۳۹۴). مشاوره خانواده. تهران: نشر ارسباران.

سالاری فر، محمدرضا. (۱۳۹۲). خانواده در نگرش اسلام و روان‌شناسی. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

- سودانی، منصور؛ شفیق آبادی، عبدالله. (۱۳۸۷). مقایسه اثربخشی زوج درمانی آلیس به صورت انفرادی و توام در کاهش تعارضات زناشویی. دانش پژوهی در روان شناسی. ۱۰ (۳۷): ۲۰-۱. [لینک]
- سهرابی، فرامرز؛ رسولی، فاطمه. (۱۳۸۷). بررسی رابطه بین سبک دلبستگی و روابط جنسی فرازنشویی در بین زنان بازداشت شده در مرکز مبارزه با مفساد اجتماعی شهر تهران. خانواده پژوهی. ۴ (۱۴): ۱۳۳-۱۴۳. [لینک]
- شاه سیاه، مرضیه؛ بهرامی، فاطمه؛ محبی، سیامک. (۱۳۸۷). بررسی رابطه رضایت جنسی و تعهد زناشویی زوجین شهرستان شهرضا. اصول بهداشت روانی. ۱۱ (۳۳): ۲۳۳-۲۳۸. [لینک]
- شرف‌الدین، سیدحسین؛ صالح‌حی‌زاده، عبدالهادی. (۱۳۹۵). زمینه‌های روابط فرازنشویی در ایران؛ مطالعه موردی شهر تهران. معرفت فرهنگی-اجتماعی. ۷ (۳): ۱۱۷-۱۳۸. [لینک]
- شیردل، ملیحه. (۱۳۸۵). عوامل گرایش زنان و مردان متأهل به روابط نامشروع جنسی. نشریه رفاه اجتماعی. ۶ (۲۲): ۱۳۳-۱۴۸. [لینک]
- عبدالملکی، مریم و منصوره اعظم آزاده. (۱۳۹۳). بررسی کیفی روابط فرازنشویی. مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۱۳ (۲۴): ۱-۲۰. [لینک]
- عجم، علی اکبر. (۱۳۹۵). تاثیر آموزش‌های مستقیم و غیر مستقیم بر تعارض زناشویی و نگرش به خیانت زناشویی. مطالعات اسلام و روان شناسی. ۱۵ (۱۸): ۱۲۵-۱۴۶. [لینک]
- عسگرآباد، مجتبی و حاجی حیدری، زهرا. (۱۳۹۴). علل خیانت زناشویی از دیدگاه زوجین مراجعه کننده به دادگاه خانواده (یک مطالعه کیفی). فصلنامه خانواده پژوهی. ۱۱ (۴۲): ۱۶۵-۱۸۱. [لینک]
- عنایت، حلیمه و حاجیان، بهجت. (۱۳۹۴). عوامل مرتبط با اعتماد به عدم خیانت همسر مورد مطالعه، مردان و زنان متأهل شهر اصفهان. فصلنامه جامعه شناسی کاربردی. ۲۶ (۶۰): ۶۹-۸۶. [لینک]
- غفوریان نوروزی، پرینا؛ ابراهیم آبادی، اصغر؛ عبدخدایی، محمدجواد؛ کیمیایی، سیدعلی. (۱۳۹۷). عوامل تأثیرگذار بر روابط فرازنشویی زنان متأهل؛ یک مطالعه کیفی. فصلنامه پژوهش‌های کاربردی روان شناختی. ۱۶ (۵۷): ۷-۴۲. [لینک]
- فتحی، منصور؛ فکرآزاد، حسین؛ غفاری، غلامرضا؛ بوالهیری، جعفر. (۱۳۹۲). شناسایی عوامل زمینه ساز بی وفایی زناشویی مردان. فصلنامه رفاه اجتماعی. ۵ (۴): ۴۰۱-۴۱۸. [لینک]
- کاه، سعید. (۱۳۸۳). روان‌شناسی بی‌وفایی و خیانت. تهران: هنرهای اندیشه.
- کاه، سعید. (۱۳۸۷). همسران و بی‌وفایی و خیانت: بررسی عوامل موثر و شناخت ویژگی‌ها و عوامل تشکیل‌دهنده و پیامدهای ناشی از عارضه بی‌وفایی و خیانت میان همسران. تهران: سخن.
- لاسترمن، دان-دیوید. (۱۳۹۳). آسیب‌شناسی وفاداری در زندگی زناشویی. مترجم: بنفشه فرزین زاد، سعیده زنونیان و سارا واجب منفرد. تهران: نشر دانژه.
- محسن زاده، فرشاد؛ نظری، علی محمد؛ عارفی، مختار. (۱۳۹۰). مطالعه کیفی عوامل نارضایتی زناشویی و اقدام به طلاق (مطالعه موردی کرمانشاه). فصلنامه شورای فرهنگ اجتماعی زنان و خانواده. ۱۴ (۵۳): ۷-۴۲. [لینک]
- مکی زاده، فاطمه. (۱۳۹۴). بررسی عوامل موثر بر قصد استفاده از شبکه‌های اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه یزد. فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی. ۲۲ (۸۲): ۱۲۳-۱۴۰. [لینک]
- یوسفی، ناصر؛ کریمی پور، بنت الهدی؛ امانی، احمد. (۱۳۹۶). بررسی مدل باورهای مذهبی، سبک‌های حل تعارض و تعهد زناشویی با نگرش نسبت به خیانت زناشویی. فصلنامه مشاوره کاربردی دانشگاه چمران اهواز. ۷ (۱۴): ۴۷-۶۴. [لینک]

References

- Abdolmaleki, M., & Azadeh, M. (2014). A Qualitative Study about the Reasons of the Extra-marital Relations(Case Study: Qurveh). *Strategic Studies on Youth ans Sports*, 13(24), 113-126.(Text in Persian)[[Link](#)]
- Alireza Afshani, S., Maddahi, J., Karimi Monjermoei, Y., & Mazidi Sharafabadi, M. (2017). Role of Virtual Social Networks in Trans-marriage Relations: Focusing on Mobile Phone Virtual Networks. *Societal Security Studies*, 8(50): 135-158.. (Text in Persian) [[Link](#)]
- Afshari, M. (2019). *Do not marry with personality disorder*. Qom: Mandegar. (Text in Persian).
- Ajam, A. (2016). The Influence of Satellite Direct and Indirect Educations on Marital Conflict and Attitude to Marital Infidelity. *Islamic Studies and Psychology*. 15 (18): 125-146. (Text in Persian) [[Link](#)]
- Amiri, A., Noori Moradabadi, y., & Basatian, S.M. (1390). Investigating the relationship between the use of satellite networks and the tendency of exploiters to social harms among the youth of Karaj. *Journal of Social Order and Security*. 4 (4): 117-142. (Text in Persian) [[Link](#)]
- Atkins, D. C., Yi, J., Baucom, D.H., & Christensen, A. (2005). Infidelity in Couples seeking marital therapy. *Journal of Family Psychology*. 19 (3): 470-3. DOI: 10.1037/0893-3200.19.3.470 [[Link](#)]
- Atkins, D.C., Baucom, D.H., & Jacobson, N.S. (2001). Understanding infidelity:Correlates in a national random sample. *American Psychological Association*. 15 (4):49-735. DOI: 10.1037//0893-3200.15.4.735 [[Link](#)]
- Bostan, H.(2012). *Family in Islam*. Qom: Research Institute and University.
- Bostan, H.(2015). *Sociology of the family with a look at Islamic sources*. Qom: Research Institute and University.
- Brand, R. J. C. M., Markey, M.A., & Hodges, S.D. (2007). Sex Difference in Selfreported Infidelity and its Correlates. *Journal of Sex Roles*.57 (1): 101-109. DOI: 10.1007/s11199-007-9221-5 [[Link](#)]
- Buunk, B. E., & Bakker, A.B. (1995). Extradynamic sex: The role of descriptive and injunctive norms. *The Journal of Sex Research*. 32(4): 313-318. DOI: 10.1080/00224499509551804 [[Link](#)]
- Campbell, A., & Marie M.A.(2009). *How Selected Personality Factors Affect The Relationships Between Marital Satisfaction, Sexual Satisfaction, And Infidelity*, A Dissertation Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Doctor of Philosophy, Tech University.
- Davoodi Nejad, M. (2013). *Secrets of conquering a spouse's heart*. Qom: Mehr Deldar . (Text in Persian)
- Ebrahimipour, Q. (2018). *Indicators of desirable family from the perspective of Islam*. Tehran: Center for Presidential Strategic Studies. (Text in Persian)
- Enayat, H., Hajian, B. (2015), Factors related to trust in non-infidelity of the studied spouse, married men and women in Isfahan. *Quarterly Journal of Applied Sociology*. 26 (60): 69-86. (Text in Persian) [[Link](#)]
- Fathi M, Fekazad H, Ghaffary G, & Bolhari J.(2014) Recognizing the Fundamental Factors of Married Men Engaged in Marital Infidelity. *refahj*. 13 (51) :109-131[[Link](#)]
- Fisher, T. D. (2007). Sex of experiment and social norm effects on reports of sexual behavior in young men and women. *Archives of sexual Behavior*. DOI: 10.1007/s10508-006-9094-7 [[Link](#)]

- Ghafoorian Nourozi, P., Asghari Ibrahim Abad, M., Abdkhodayie, M., & Kimiaee, S. (2018). Factors Influencing Extramarital Relationship among Married Females: A Qualitative Study. *Journal of Applied Psychological Research*, 9(3), 55-75. doi: 10.22059/japr.2018.69568 [Link]
- Habibi Asgarabad, M., & Haji Heidari, Z. (2015). Causes of marital infidelity from the perspective of couples referring to family court (a qualitative study). *Family Research Quarterly*. 11 (41): 165-186. (Text in Persian) [Link]
- Kaveh, S. (2004). Psychology of infidelity and betrayal. Tehran: Honar Sara Andisheh. (Text in Persian)
- Kaveh, S. (2008). Spouses and infidelity: Investigating the effective factors and recognizing the characteristics and constituents and consequences of infidelity and infidelity between spouses. Tehran: Sokhan. (Text in Persian)
- Khoshgiovian Fard, A. (2007). *Q methodology*. Tehran: Publication of the Radio and Television Research Center. (Text in Persian)
- Loudova, I., Haviger, J., & Janis, K. (2013). Infidelity: as a Threatening Factor to the Existence of the Family. *Procedia-social and Behaavioral Sciences*. 36(1): 89-100. DOI: 10.1016/j.sbspro.2013.12.164 [Link]
- Lusterman, D. (2015). The pathology of fidelity in married life. Translators: Banafsheh Farzinzad, Saeedeh Zanozian and Sara Vajb Monfared. Tehran: Danjeh. (Text in Persian)
- Makkizadeh, F. (2015). Examining Factors Affecting the Purpose of Social Networks Use Case study: Yazd University Students. *Communication Research*, 22(82), 123-140. doi: 10.22082/cr.2015.15109. [Link]
- Mohsenzadeh, F., Nazariy, A., & Arefi, M. (2011). Qualitative study of factors contributing to marital dissatisfaction and applying for divorce (the case of Kermanshah). *Women's Strategic Studies*, 14(53): 7-42. (Text in Persian) [Link].
- Rezvanizadeh, A., & Aslani Katoli, A., (2016). Predicting extramarital relationships based on attachment styles, self-esteem and narcissism among married students. *Journal of New Advances in Behavioral Sciences*. 1 (2): 36-45. (Text in Persian) [Link.]
- Salari Far, M. (2013). *Family in the view of Islam and psychology*. Qom: Research Institute and University (Text in Persian).
- Shahsiah M. , Bahrami F., & Mohebi S.(2009). On The Relationship Between Sexual Satisfaction and Marital Commitment Among Couples In Shahreza City, Central Part Of Iran. *Journal of fundamentals of mental health* .11(3):233 -238 (Text in Persian). DOI: 10.22038/JFMH.2009.1556 [Link]
- Sharafuddin, H., Salehizadeh, A. (2016). Areas of extramarital affairs in Iran; Case study of Tehran. *Socio-cultural knowledge*. 7 (3): 117-138. (Text in Persian) [Link]
- Shirdel M.(2006). The Tendency Factors of Married Men and Women to Sexual Unlawful Relationship. *refahj*. 6 (22) :133-148. (Text in Persian) [Link]
- Sohrabi, F., Rasouli, F. (2008). The Relationship Between The Attachment Style And The Extramarital Sex Relationship Among Married Women In Residential Center For Deviant Women. *Family research*. 4 (14): 133-143 . (Text in Persian) [Link]
- Sudani, M., & Shafiabadi, A. (2008). Comparison of Rational Emotive Behavior Couple Individual and Conjoint Therapy for Reducing Family Conflict in Couples Referred to Ahvaz Counsel Centers for Problem Disclosure.

Knowledge & Research in Applied Psychology, 10(37): 1-20.(Text in Persian) [[Link](#)].

Yoosefi, N., karimipour, B., & Amani, A. (2017). Evaluating the model of religious beliefs, conflict resolution styles, and marital commitment with attitudes toward marital infidelity. *Biannual Journal of Applied Counseling*, 7(1), 47-64. doi: 10.22055/jac.2017.20212.1380.(Text in Persian) [[Link](#)].

Zahrakar, K., Jafari, F. (2015). *Family Counselling*. Tehran: Arasbaran Publishing.(Text in Persian).

